

Polgári törvénykönyvünk és a könyvtárak (3.)

A könyvtárak — főként a nagyobbak — gyakran vesznek át megőrzésre értékes gyűjteményeket. Az átvételről a jogszabályokban előírt *letéti szerződést* kötelesek megkötni. Ilyenkor a Polgári Törvénykönyv rendelkezései értelmében bizonyos kötelezettségeik és jogaik keletkeznek függetlenül attól, hogy a letéti szerződésben voltak-e ilyenek kikötve, vagy sem. A felelős őrzés szabálya szerint például aki a dolgot más érdekében anélkül tartja magánál, hogy erre külön kötelezve lenne, a letétben levő könyvek stb. őrizetéről mindaddig köteles gondoskodni, amíg a letévő azokat vissza nem kapja. De az őrzéssel kapcsolatos költségek megtérítését követelheti a könyvtár, sőt költségei megtérítéséig a letétet viszza is tarthatja. Természetesen nem felelhet azonban a könyvtár az elháríthatatlan akadályokért (háború, elemi csapás). Az őrzés kötelezettsége nem végtelen. Annak időtartamát a megállapodás határozhatja meg, ha pedig ilyen megállapodás nincs, a letévő kérelmére, vagy a könyvtár elhatározásából meg lehet szüntetni. Ha a könyvtár a letétet nem kívánja tovább őrizni, akkor megfelelő határidőn belül való elszállítására köteles felhívni a letevőt, és ha az felszólításra sem szállítja el, akkor a könyvtárnak kell máshol elhelyeznie a letétet. Amennyiben az ilyen elhelyezés aránytalan nehézségekkel, vagy költségek előlegezésével járna, a letét használható, vagy értékesíthető.

A Törvénykönyvben foglalt kötelmi jogunk a szerződéskötés szabadságának elvét rögzíti le, hacsak valamely jogszabályba nem ütközik a felek akarata. A könyvtár használatával, a könyvek kölcsönzésével, a kártérítés kérdéseivel stb. kapcsolatban a *könyvtár lerögzítheti alappfeltételeit*, amelyek elfogadásával a könyvtár beiratkozott olvasója a maga részéről is elvállalta az előírt feltételeket. Azok betartása ekként a könyvtár és az olvasó közötti megállapodáson is alapszik: a korlátozott cselekvőképességű olvasó az említett korlátok között — a cselekvőképes olvasó pedig korlátlan — felelősséggel tartozik, mivel a könyvtár feltételeit tudomásul vette.

A szerződésen túlmenően, a szerződést biztosító mellék kötelezettségek között is vannak olyanok, amelyek a könyvtári gyakorlatban előfordulnak.

A *kézizálog* különösen gyermekkönyvtáraknál, még pedig a rövidlejáratú, nyílthelyi kölcsönzéseknél szokásos, amikor ez a könyvkölcsönzés legegyszerűbb

biztosítéka (parkokban, strandokon stb.). Ilyen esetben a könyvtárat a zálogtárgy birtoklásának joga illeti meg, a zálogtárgyat azonban nem használhatja, tovább nem adhatja, épségben köteles megőrizni és a könyv sértetlen visszaadásakor kiadni. Ha azonban a kölcsönző nem hozza vissza a könyvet, vagy azt megrongálva, megcsonkítva adja vissza, a zálog terhére elégítheti ki igényeit a könyvtár. A zálogtárgy egyébként nem lép a kiadott könyv helyébe, tehát a könyvtár nem szerez rajta tulajdonjogot, s nem adhatja el. Tekintettel arra, hogy kézizálog kérése főként az említett kölcsönzéseknél szokásos, elvont lenne és szükségtelen is az egyéb zálogjogi rendelkezések ismertetése, hiszen a gyakorlatban inkább a nevelő hatás elérése a cél, mint a könyvtár jogainak esetleg bírói útra terelt védelme.

A kézizálognál sokkal jelentősebb, hasznosabb a biztosíték adás másik formája, az *óvadék*. Különösen üdüléskor. rövidebb ideig való ottlét esetében célszerű óvadék kérése, amikor a könyvtár jogai nem biztosíthatók olyan módon, mint a könyvtár területén lakó személyekkel szemben. Az óvadék készpénz. Ha a kölcsönző a könyvet nem hozza vissza, a könyvtár az óvadékból elégítheti ki magát, azaz az óvadékkul letett összegből újra megvásárolhatja a könyvet.

Helytelen jogi kifejezéssel gyakran jótállásnak nevezi azt az esetet, amikor a könyvtár jogainak biztosítására a kölcsönző személlyel kötött megállapodásba harmadik személyt is bevon. Különösen, ha a kölcsönző kiskorú, tehát teljesen cselekvőképtelen, vagy korlátoltan cselekvőképes, kívánja a könyvtár olyan személy *kezesességét*, aki a kölcsönző helyett és nevében vállal minden, a kölcsönzéssel kapcsolatos kötelezettséget. Fontos tudni, hogy kezeséget jogérvényesen csak írásban lehet vállalni. Egyébként a kezes kötelezettsége ahhoz a kötelezettséghez igazodik, amelyért kezeséget vállal. Ennek következtében mindazokkal a kifogásokkal is élhet, amelyek a kötelezetten — adott esetben a kölcsönzőt — a könyvtárral szemben megilletik. A perköltségekért és a végrehajtási költségekért a kezes csak akkor felel, ha a keresetindítás előtt a teljesítésre őt is felszólították. Ezért a könyvtár írásban szólítja fel a kezeset a kötelezettségek teljesítésére, ha a kölcsönzőt mulasztás terheli, mert ellenkező esetben a perben nem minden követelést érvényesíthet.

Dr. Takács József